

**EUROPOS SAJUNGOS
TARYBA**

**Briuselis, 2010 m. birželio 3 d. (07.06)
(OR. en)**

**Tarpinstitucinė byla:
2010/0817 (COD)**

**9288/10
ADD 1**

**COPEN 117
EUROJUST 49
EJN 13
PARLNAT 13
CODEC 384**

PRANEŠIMAS

Dalykas: Belgijos Karalystės, Bulgarijos Respublikos, Estijos Respublikos, Ispanijos Karalystės, Austrijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Švedijos Karalystės iniciatyva dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose
– Aiškinamasis memorandumas

Delegacijoms priede pateikiamas aiškinamasis memorandumas dėl valstybių narių grupės iniciatyvos dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose

**Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos
direktyvos dėl Europos tyrimo orderio
baudžiamosiose bylose**

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

Siūlomos direktyvos tikslas – parengti vieną bendrą, veiksmingą ir lankstų teisės aktą dėl įrodymų kitoje valstybėje narėje surinkimo baudžiamajame procese.

Dabartinėje situacijoje teisminės institucijos turi taikyti dvi atskiras sistemas: vieną – dėl savitarpio teisinės pagalbos, kitą – dėl abipusio pripažinimo. Dėl pirmosios sistemos sudaryta daug konvencijų ir protokolų¹. Ją galima taikyti visais atvejais neatsižvelgiant į tyrimo priemonės ar įrodymų rūšį. Tačiau sistemą dėl abipusio pripažinimo galima taikyti tik toms dalims, kurioms taikomas vienas iš priimtų šiuo metu galiojančių aktų. Šiuo metu abipusio pripažinimo srityje galioja du teisės aktai, kurie taikomi renkant įrodymus: 2003 m. liepos 22 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2003/577/TVR dėl turto arba įrodymų arešto aktų vykdymo Europos Sąjungoje (toliau – Pamatinis sprendimas dėl arešto aktų)² ir 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/978/TVR dėl Europos įrodymų orderio, skirto gauti daiktus, dokumentus ir duomenis siekiant juos naudoti baudžiamuosiuose procesuose (toliau – Pamatinis sprendimas dėl EĮO), kuris taikomas tik išankstiniams įrodymams.

Dėl daugybės dokumentų, taikytinų savitarpio teisinės pagalbos srityje, ir dėl to, kad kartu egzistuoja ir savitarpio teisinės pagalbos, ir abipusio pripažinimo sistemos, sukuriamas fragmentuotas požiūris, dėl to teisminių institucijų užduotis pasunkėja, o pagal abipusio pripažinimo principą turėtų būti atvirkščiai. 2009 m. gruodžio 11 d. priimtoje Stokholmo programoje Europos Vadovų Taryba nusprendė, kad reikėtų tęsti išsamios sistemos, skirtos įrodymų rinkimui tarpvalstybinio pobūdžio bylose, grindžiamos abipusio pripažinimo principu, kūrimą. Europos Vadovų Taryba nurodė, kad šioje srityje galiojantys teisės aktai sudaro nevientisą sistemą ir kad reikia naujo požiūrio, pagrįsto abipusio pripažinimo principu, nors taip pat būtina atsižvelgti į

¹ Daugiau informacijos pateikiama prie šio pasiūlymo pridėjame išsamiam pareiškime (9288/10 COPEN 117 EUROJUST 49 EJM 13 PARLNAT 13 CODEC 384 ADD 1).

² OL L 196, 2003 11 2, p. 45.

tradicinės savitarpio teisinės pagalbos sistemos lankstumą. Todėl Europos Vadovų Taryba paragino sukurti visaapimančią sistemą, kuri pakeistų visus šiuo metu šioje srityje galiojančius teisės aktus, įskaitant Pamatinį sprendimą dėl Europos įrodymų orderio, kuri būtų taikoma, kiek įmanoma, visų rūšių įrodymams ir pagal kurią būtų nustatyti įvykdymo terminai ir, kiek įmanoma, apriboti atsisakymo vykdyti orderį pagrindai.

Prie šio pasiūlymo pridedame išsamiaame pareiškime (.../10 COPEN...) išsamiai aprašomos su dabartine situacija susijusios problemos. Jame taip pat pateikiami argumentai, kuriais remiantis buvo pateiktas šis pasiūlymas.

Pagrindiniai pakeitimai, padaryti naujuoju teisės aktu:

- procedūra, priėmus vieną bendrą teisės aktą (naująją direktyvą), supaprastinta, visi galiojantys įrodymų surinkimą reglamentuojantys teisės aktai, įskaitant konvencijas dėl savitarpio teisinės pagalbos, Pamatinį sprendimą dėl arešto aktų ir Pamatinį sprendimą dėl EĮO, pakeisti;
- pagrindinis dėmesys skiriamas ne surinktinų įrodymų rūšiai (kaip yra Pamatiniame sprendime dėl EĮO), bet vykdytinai tyrimo priemonei (kaip yra savitarpio teisinės pagalbos atveju);
- apribojamos galimybės atsisakyti vykdyti ar pripažinti ETO;
- procedūros paspartinimas;
- praktiniai patobulinimai, pavyzdžiui, numatyta galimybė išduodančiosios valstybės atstovams padėti vykdyti ETO vykdančiojoje valstybėje.

I SKYRIUS. EUROPOS TYRIMO ORDERIS (ETO)

1 straipsnis. Europos tyrimo orderio apibrėžtis ir prievolė jį vykdyti

Šiame straipsnyje pateikiama Europos tyrimo orderio (ETO) termino apibrėžtis. Jame patikslinama, kad ETO objektas pirmiausiai yra konkreti tyrimo priemonė. 3 dalyje patvirtinama pagrindinių teisių ir pagrindinių teisės principų svarba – ta pati nuostata pateikiama visuose dokumentuose dėl abipusio pripažinimo principo baudžiamuosiuose procesuose.

2 straipsnis. Apibrėžtys

2 straipsnyje pateikiamos kelių pasiūlyme vartojamų terminų apibrėžtys.

Išduodančiosios institucijos ir vykdančiosios institucijos apibrėžtis pateikiama 2 straipsnio a ir b punktuose. Šis straipsnis turi būti siejamas su 28 straipsnio 1 dalies a punktu, pagal kurį valstybės narės turi pranešti, kurios institucijos paskiriamos kaip išduodančioji institucija ir vykdančioji institucija, ir su 6 straipsnio 2 dalimi, kurioje numatyta galimybė paskirti centrinės institucijas. Tačiau ETO perdavimo procese centrinės institucijos gali atlikti tik administracinį vaidmenį.

a) išduodančioji institucija: tikėtina, kad dauguma valstybių narių remsis į papunkčiu, kuriame numatyta galimybė skirti teisėją, teisumą, tiriantįjį pareigūną ar prokurorą institucija, kompetentinga išduoti ETO. Tačiau atsižvelgiant į nacionalinių sistemų skirtumus, ši papunktyje numatyta galimybė skirti kitos rūšies teisminę instituciją, jeigu tik ji, tam tikroje byloje veikianti kaip baudžiamajame procese tyrimą atliekanti institucija, yra kompetentinga išduoti orderį įrodymams toje byloje rinkti. Pavyzdžiui, valstybė narė gali paskirti policijos įstaigą ETO išduodančiąja institucija, tačiau tik tuo atveju, jei ta policijos įstaiga gali nurodyti vykdyti atitinkamą tyrimo priemonę nacionaliniu lygiu. Toks pasirinktas sprendimas atitinka galiojančius teisės aktus savitarpio teisinės pagalbos srityje ir Pamatinį sprendimą dėl EIO. Tačiau pastaruoju suteikta mažiau lankstumo, nes jame numatyta patvirtinimo procedūra, pagal kurią vykdančioji valstybė gali reikalauti, kad valstybių narių, paskyrusių, pavyzdžiui, policijos įstaigas išduodančiosiomis institucijomis, išduoti EIO būtų patvirtinti teisminės institucijos *stricto sensu* (teisėjo, prokuroro, teismo ar tyrimą vykdančio pareigūno). Ši patvirtinimo procedūra yra tik vienas iš EIO keliamų reikalavimų, dėl kurių visas procesas, palyginti su savitarpio teisinės pagalbos procesu, apsunkinamas, todėl šioje srityje būtinas supaprastinimas. Be to, direktyvos projekte pasirinktas sprendimas atitinka abipusio pripažinimo principą.

b) vykdančioji institucija: lygiai taip pat valstybės narės sprendžia, kurią instituciją skirti vykdančiąja institucija. Tačiau valstybės narės neturi visiškos veikimo laisvės, nes direktyvoje reikalaujama, kad vykdančioji institucija būtų institucija, kompetentinga vykdyti ETO nurodytą tyrimo priemonę panašioje nacionalinėje byloje. Jeigu ETO išduodamas siekiant atlikti kratą A valstybės narės konkrečioje vietovėje esančiame name, vykdančioji institucija turi būti institucija, kuri būtų kompetentinga priimti sprendimą dėl kratos atitinkamoje vietovėje esančiame name panašioje nacionalinėje byloje.

3 straipsnis. ETO taikymo sritis

3 straipsnis yra viena iš esminių pasiūlymo dalių. Kaip paaiškinta pirmiau ir kaip nurodyta išsamiaame pareiškime, vienas iš pagrindinių šio pasiūlymo tikslų – palengvinti teisminį bendradarbiavimą šioje srityje pakeičiant visus galiojančius teisės aktus (tiek savitarpio teisinės pagalbos, tiek abipusio pripažinimo srityse) viena bendra sistema. Todėl iš principo ETO turi būti taikomas visoms tyrimo priemonėms, kuriomis siekiama surinkti įrodymų. Ši taisyklė nustatyta 3 straipsnio 1 dalyje.

Tačiau kai kurių priemonių atžvilgiu reikia specialių taisyklių, kurias vertėtų apibrėžti atskirai. Tai taikoma jungtinės tyrimo grupės sudarymui ir įrodymų rinkimui jungtinėje tyrimo grupėje (3 straipsnio 2 dalies a punktas) – šie klausimai reglamentuojami tiek 2000 m. gegužės 29 d. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose¹ 13 straipsnyje, tiek 2002 m. birželio 12 d. Pamatiniame sprendime 2002/465/TVR dėl jungtinių tyrimo grupių². Tam, kad tokia grupė būtų sudaryta, reikia, pavyzdžiui, pasirašyti sudėtingą susitarimą. Kalbant apie įrodymų rinkimą grupėje, jungtinės tyrimo grupės pridėtinė vertė yra susijusi būtent su tuo, kad įrodymai grupėje „judą“ be apribojimų, t. y., ETO tarp grupės narių nebūtinai. Be to, išskiriamos nuostatos dėl dviejų telekomunikacijų priemonėmis perduodamos informacijos perėmimo formų – šią sritį reglamentuoja sudėtingos taisyklės, numatytos 2000 m. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 18–22 straipsniuose. Tai susiję su palydovinio telekomunikacijų ryšio priemonėmis perduodamos informacijos perėmimo ir su telekomunikacijų priemonėmis perduodamos informacijos perėmimu

¹ OL C 197, 2000 7 12, p. 3. Taip pat Žr.: Aiškinamasis pranešimas, OL C 379, 2000 12 29, p. 7.

² OL L 162, 2002 6 20, p. 1.

nedelsiant perduodant prašančiajai valstybei. Tokių taisyklių įtraukimas į ETO pakenktų naujosios sistemos nuoseklumui ir nėra būtinas, nes šios tyrimo priemonės nuo kitų labai atskirtos, todėl nėra reikalo numatyti galimybę prašančiajai ar išduodančiajai institucijai jas įrašyti amė pačiame prašyme, kaip ir kitas tyrimo priemones. Tačiau bendradarbiauti vykdant šias priemones vis dar bus įmanoma remiantis egzistuojančiomis taisyklėmis, kurios pakeičiamos tik tiek, kiek jos susijusios su priemonėmis, kurioms taikomas ETO (žr. 29 straipsnį).

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad ETO netaikomas tik minėtoms telekomunikacijų priemonėmis perduodamos informacijos perėmimo formoms. Telekomunikacijų priemonėmis perduodamos informacijos perėmimui standartiniu būdu taikomas pasiūlymo 27 straipsnis, kuriame numatytos lanksčios taisyklės šioje srityje.

4 straipsnis. Procesų, kuriuose gali būti išduotas ETO, rūšys

Kalbant apie procesų, kuriuose gali būti išduotas ETO, rūšis, visas pasiūlymas yra grindžiamas Pamatinio sprendimo dėl EJO 5 straipsniu. ETO yra skirtas surinkti įrodymus baudžiamajame procese, tačiau jis taip pat taikomas kai kuriuose administraciniuose procesuose, turinčiuose baudžiamojo proceso aspektą, ir atitinkančiuose tikslus kriterijus. Nors pasiūlymo 4 straipsnis ir Pamatinio sprendimo dėl EJO 5 straipsnis yra identiški, taisyklės dėl administracinio proceso nėra visiškai vienodos. Dėl to, kad ETO taikymo sritis buvo labai išplėsta ir ETO yra taikomas beveik visoms tyrimo priemonėms, buvo įrašytas dar vienas atsisakymo vykdyti ETO pagrindas – galima atsisakyti vykdyti ETO, jei ETO išduotas ne baudžiamosiose bylose (10 straipsnio 1 dalies d punktas).

5 straipsnis. ETO turinys ir forma

ETO forma pateikiama priede, ją tinkamai užpildo ir pasirašo išduodančioji institucija (5 straipsnio 1 dalis). Todėl forma nėra „pažymėjimas“, kuris pridedamas prie atskiro sprendimo, kaip yra kelių teisės aktų abipusio pripažinimo srityje atveju (žr., pavyzdžiui, Pamatinį sprendimą dėl arešto aktų). ETO atžvilgiu pasirinktas sprendimas yra toks pats, kuris pasirinktas Europos arešto orderio ir EJO atžvilgiu – išduodančioji institucija turi perduoti tik vieną dokumentą.

Kalbų atžvilgiu (5 straipsnio 2 dalis) pasirinktas panašus sprendimas į tuos, kurie minimi kituose teisės aktuose abipusio pripažinimo srityje. Kiekviena valstybė narė, kuri yra vykdančioji valstybė, turi nuspręsti, kuria kalba jai turi būti pateiktas ETO. Kiekviena valstybė narė įpareigojama priimti ETO išverstą arba parengtą į vieną iš jos oficialių kalbų, tačiau 5 straipsnio 2 dalyje valstybių narių prašoma nurodyti galimas kitas kalbas.

28 straipsnio 1 dalies b punkte nustatyta, kad kiekviena valstybė narė turi pranešti, kurios kalbos jai yra priimtinos.

II skyrius. Procedūros ir garantijos išduodančiajai valstybei

6 straipsnis. ETO perdavimas ir perdavimo būdas

6 straipsnio dėl ETO perdavimo ir perdavimo būdo bei Pamatinio sprendimo dėl EJO 8 straipsnio turinys toks pats – iš esmės tai standartinė teisės aktų abipusio pripažinimo srityje formuluotė. Visas oficialus bendravimas vyksta išduodančiajai institucijai ir vykdančiajai institucijai palaikant tiesioginius ryšius (6 straipsnio 1 dalis). Tačiau yra galimybė paskirti centrinės institucijas padėti teisminėms institucijoms. Centrinės institucijos gali būti įtrauktos į ETO perdavimo ir priėmimo procedūras, tačiau jų užduotys yra vien tik administracinio pobūdžio (6 straipsnio 2 dalis).

28 straipsnio 1 dalies c punkte nustatyta prievolė pranešti apie tai, kad naudojamosi centrinės institucijos paslaugomis.

Kitose 6 straipsnio dalyse kalbama apie galimybę naudotis Europos teisminiu tinklu (6 straipsnio 3 ir 4 dalys) ir apie ETO neturėjusios gauti institucijos prievolę perduoti ETO kompetentingai vykdančiajai institucijai (6 straipsnio 5 dalis). 6 straipsnio 6 dalyje patvirtinamas kompetentingų institucijų tiesioginių kontaktų principas ir galimybė pasinaudoti centrinių institucijų pagalba (6 straipsnio 6 dalis).

7 straipsnis. Su ankstesniu ETO susijęs ETO

7 straipsnis grindžiamas Pamatinio sprendimo dėl EJO 9 straipsniu. Jame numatyta galimybė išduoti ETO, kuriuo papildomas anksčiau perduotas ETO (7 straipsnio 1 dalis). Jame taip pat patikslinama, kad tuo atveju, jei išduodančioji institucija dalyvauja vykdamas tyrimo priemonę, ji tos priemonės vykdymo metu gali vykdančiajai institucijai tiesiogiai pateikti ETO, kuriuo papildomas ankstesnis ETO. Todėl nebūtina reikalauti nei kad naujas ETO būtų išduotas išduodančioje valstybėje, nei kad tokiu atveju ETO būtų perduodamas per centrinės institucijas, kai jos yra paskirtos, kaip numatyta 6 straipsnio 2 dalyje.

III skyrius. Procedūros ir garantijos išduodančiajai valstybei

8 straipsnis. Pripažinimas ir vykdymas

Pagal 8 straipsnio 1 dalį „*vykdančioji institucija pripažįsta (...) ETO nereikalaujama jokių papildomų formalumų ir nedelsdama imasi jam vykdyti būtinų priemonių tokiu pačiu būdu ir ta pačia tvarka kaip ir tuo atveju, jei atitinkamą tyrimo priemonę būtų nurodžiusi vykdyti vykdančiosios valstybės institucija (...)*“. Šia nuostata patikslinami taikytini teisės aktai. Sprendimą taikyti tyrimo priemonę priima išduodančioji valstybė pagal jos nacionalinę teisę tuo metu, kai ji išduoda EJO. Išduodančioji institucija gali užprotestuoti tą sprendimą tik remdamasi 10 straipsnyje nurodytais atsisakymo pagrindais. Tačiau pačios priemonės vykdymą reglamentuoja vykdančiosios valstybės teisė.

Pavyzdžiui, jei ETO išduotas siekiant atlikti kratą name, išduodančioji institucija yra kompetentinga nuspręsti, ar krata name yra būta priemonė konkrečiu atveju (taip pat žr. 8 straipsnio 1 dalį, kuria numatoma šiek tiek lankstumo pasirenkant priemonę). Tačiau pačios kratos sąlygas reglamentuoja vykdančiosios valstybės teisė. Jeigu kratą naktį galima atlikti išduodančiojoje valstybėje, bet ne vykdančiojoje valstybėje, pagal 8 straipsnio 1 dalį vykdančioji institucija gali vykdyti priemonę dienos metu laikydamasi savo šalies nacionalinės teisės aktų.

Tačiau dėl to, kad priemonės vykdymo sąlygas reglamentuoja vykdančiosios valstybės teisė, gali kilti problemų dėl įrodymų leistinumą išduodančiojoje valstybėje. Todėl pasiūlymo 8 straipsnio 2 dalyje pateikiama taisyklė, kuri jau numatyta 2000 m. Konvencijoje dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose ir teisės aktuose abipusio pripažinimo srityje. Joje numatyta galimybė išduodančiajai institucijai ETO nurodyti, kokių formalumų laikytis, kad būtų užtikrintas įrodymų leistinumą. Vykdančioji institucija įpareigojama laikytis šių formalumų, jei tik jie neprieštarauja vykdančiosios valstybės pagrindiniams teisės principams. Šiuo praktiniu sprendimu užtikrinamas būtinybės garantuoti įrodymų leistinumą ir taisyklės dėl taikytinos teisės suderinamumas.

Palyginti su nuostatomis galiojančiuose ES teisės aktuose, 8 straipsnio 3 dalyje pateikiama nuostata yra nauja. Joje numatytas aiškus teisinis pagrindas išduodančiosios valstybės kompetetingai institucijai dalyvauti vykdant ETO siekiant padėti vykdančiosioms institucijoms. Niekas netrukdo tokiu būdu dalyvauti ir pagal galiojančius teisės aktus, bet atsižvelgiant į tai, kad aiškios nuorodos į tai nėra ir prievolė dėl tokio dalyvavimo nenustatyta, prašymų suteikti tokią pagalbą nėra pateikiama pakankamai arba jie nepatenkinami. Toks dalyvavimas, pavyzdžiui, gali būti itin esminis siekiant užtikrinti įrodymų leistinumą ar išduoti ankstesnę ETO papildantį ETO tuo metu, kai priemonė jau yra vykdoma (žr. 7 straipsnio 2 dalį). 8 straipsnio 3 dalyje numatyta daugiau, nei vien tik teisinis pagrindas – ja vykdančioji valstybė įpareigojama neprieštarauti tokiam išduodančiosios valstybės kompetetingos institucijos dalyvavimui. Tačiau ja suteikiama ir pakankamai lankstumo numatant, kad vykdančioji valstybė gali atsisakyti suteikti leidimą dalyvauti išduodančiajai institucijai, jei toks dalyvavimas prieštarautų vykdančiosios valstybės pagrindiniams teisės principams. Šio dalyvavimo tikslas – padėti vykdančiosioms institucijoms.

10 konstatuojamoje dalyje patikslinama, kad ši galimybė nereiškia, kad išduodančiosios valstybės institucijos vykdančiosios valstybės teritorijoje įgyja teisėsaugos įgaliojimus.

Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad 8 straipsnio 3 dalis taikytina ne tik tuo atveju, kai dalyvautų pati išduodančioji institucija, bet iš esmės „kompetetingos institucijos“ – tokiu būdu ji būtų, pavyzdžiui, taikoma policijos tyrėjui, kuris yra atsakingas išduodančiojoje valstybėje.

Galiausiai reikėtų atkreipti dėmesį į tai, 16 ir 17 straipsniai reglamentuoja baudžiamąją ir civilinę atsakomybę už veikas, kurias atitinkami asmenys įvykdė vykdančiojoje valstybėje.

9 straipsnis. Kitokios tyrimo priemonės panaudojimas

Vienas iš pagrindinių ETO ir EJO skirtumų – ETO yra grindžiamas vykdytina tyrimo priemone, o EJO yra grindžiamas konkrečios rūšies įrodymais, kuriuos reikia surinkti. Todėl, ir laikantis abipusio pripažinimo principo, būtent išduodančioji institucija sprendžia dėl to, kokios rūšies tyrimo priemonė turi būti vykdoma.

9 straipsniu užtikrinamas būtinas lankstumas dėl šios taisyklės taikymo ir galimybė vykdančiajai institucijai pasirinkti kitokią nei ETO nurodytą priemonę šiais trimis atvejais:

- 9 straipsnio 1 dalies a punktas: kai ETO nurodyta tyrimo priemonė nenumatyta vykdančiosios valstybės teisėje: šiuo atveju galimybės vykdyti priemonę paprasčiausiai nėra. Leidus naudoti kitokią priemonę, išloštų ir išduodančioji institucija, nes būtų užtikrinta, kad kažkokio rezultato vis tik bus pasiekta.
- 9 straipsnio 1 dalies b punktas: kai ETO nurodyta tyrimo priemonė numatyta vykdančiosios valstybės teisėje, tačiau ji taikoma tik nusikaltimų sąrašui ar kategorijai, į kurį (kurią) nepatenka ETO nurodytas pažeidimas: šis atvejis taikomas, pavyzdžiui, situacijai, kai ETO išduodamas siekiant perimti telekomunikacijų priemonėmis įtariamojo perduodamą informaciją ir kai vykdančiojoje valstybėje perimti telekomunikacijų priemonėmis perduodamą informaciją galima tik už tuos nusikaltimus, kurių sąrašė ETO nurodyto nusikaltimo nėra. Šiuo atveju būtų neprotinga nustatyti priemonę vykdančiajai valstybei.
- 9 straipsnio 1 dalies c punktas: kai vykdančiosios institucijos pasirinkta tyrimo priemone panaudojus mažesnę prievartą bus pasiektas toks pats rezultatas, kaip ir ETO nurodyta priemone. Šia galimybe užtikrinama šiek tiek lankstumo tiek, kiek bus pasiektas rezultatas, kokio tikisi sprendimą dėl priemonės priėmusi išduodančioji institucija.

9 straipsnio 1 dalis turi būti siejama su 10 straipsnio 1 dalies c punktu, pagal kurį galima atsisakyti vykdyti ETO, jei 9 straipsnio 1 dalyje nurodytais atvejais nėra jokios alternatyvios tyrimo priemonės.

Jeigu vykdančioji institucija, vadovaudamasi 9 straipsnio 1 dalimi, ketina panaudoti kitokią priemonę nei ta, dėl kurios nusprendė išduodančioji institucija, svarbu užtikrinti, kad toks sprendimas neturėtų netikėtinų pasekmių tyrimui, visų pirma susijusių su įrodymų leistinumu ir pasiektais rezultatais. Todėl 9 straipsnio 2 dalyje numatyta prievolė informuoti išduodančiąją instituciją, kuri turės galimybę atšaukti ETO. Be to, išduodančioji institucija turi galimybę iš naujo parengti ETO ir, pavyzdžiui, nuspręsti panaudoti dar vienos rūšies priemonę.

10 straipsnis. Nepripažinimo ar nevykdymo pagrindai

Viena iš pagrindinių nuostatų, dėl kurios šis pasiūlymas skiriasi nuo kitų – tiek nuo teisės aktų savitarpio teisinės pagalbos srityje, tiek Pamatinio sprendimo dėl EĮO, yra griežtesnis nevykdymo pagrindų apribojimas. Teisės aktuose savitarpio teisinės pagalbos srityje atsisakymo vykdyti prašymą pagrindų sąrašas yra trumpas, bet patys pagrindai yra labai platūs, visų pirma ryšium su suverenumu ir viešąja tvarka. Šią sritį pirmiausiai reglamentuoja 1959 m. Europos konvencijos dėl savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose (Europos Tarybos sutarčių sąrašo Nr. 30), toliau – 1959 m. Konvencija – 2 straipsnis. Pamatinio sprendimo dėl EĮO atveju, padėti apsunkina tai, kad jo 13 straipsnyje pateiktas sąrašas yra labai ilgas.

Tuo tarpu pasiūlymo 10 straipsnio 1 dalyje atsisakymo pagrindai nustatyti tik šiais 4 atvejais:

- Pirmasis susijęs su imunitetu ar privilegija pagal vykdančiosios valstybės teisę (a punktas). Suprantama, kad esant tikimybei, jog imunitetas ar privilegija bus panaikinti per pagrįstą laiką, vykdančioji institucija gali nuspręsti atidėti vykdymą pagal 14 straipsnį.
- Antrasis nukopijuotas iš Pamatinio sprendimo dėl EĮO 9 straipsnio 1 dalies g punkto. Remiantis šiuo pagrindu, galima atsisakyti vykdyti EĮO, „jei tam tikru atveju jo vykdymas pakenktų esminiams nacionalinio saugumo interesams, keltų pavojų informacijos šaltiniui ar jo vykdymui reikėtų naudoti įslaptintą informaciją, susijusią su tam tikra žvalgybos veikla“. Tai, ar tokį pagrindą galima pritaikyti, sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju.

- Trečiasis siejamas su taisykle, pagal kurią būtent išduodančioji institucija sprendžia dėl vykdytinos priemonės ir kiek lankstumo suteikti, kad ši taisyklė veiktų. 9 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose nustatyta, kad vykdančioji institucija turi galimybę panaudoti kitokią nei ETO nurodytą priemonę, jei konkreti priemonė nenumatyta vykdančiosios valstybės teisėje arba jeigu konkreti priemonė taikoma tik nusikaltimų sąrašui ar kategorijai, į kurią (kurią) nepatenka ETO nurodytas pažeidimas. Tačiau tokia alternatyvi priemonė ne visada egzistuos. Jeigu alternatyvios priemonės nėra, galima atsisakyti vykdyti ETO (10 straipsnio 1 dalies c punktas).
- Ketvirtasis atsisakymo pagrindas siejamas su faktu, kad ETO gali būti naudojamas siekiant surinkti įrodymus ne tik baudžiamajame procese, bet ir kai kuriuose administraciniuose procesuose, turinčiuose baudžiamojo proceso aspektą (4 straipsnis). Būtų nepagrįsta šį taikymą administracinio proceso atveju (tai egzistuoja ir Pamatiniame sprendime dėl EJO) sieti su visomis tyrimo priemonėmis. Šioje srityje reikėtų palikti šiek tiek veikimo laisvės vykdančiajai valstybei. Todėl faktas, kad ETO yra išduotas ne pagal baudžiamąjį procesą, bet pagal administracinį procesą, yra nurodytas kaip galimas atsisakymo pagrindas.

10 straipsnio 2 dalyje pabrėžiama, kad susijusios institucijos privalo tinkamai konsultuotis tarpusavyje.

11 straipsnis. Pripažinimo ir vykdymo terminai

Akivaizdu, kad procedūra turi būti vykdoma sparčiai ir be reikalo nedelsiant. Nors daugeliu atveju atitinkamoms institucijoms bendradarbiaujant, visų pirma palaikant tiesioginius ryšius, prašymas dėl savitarpio teisinės pagalbos vykdomas efektyviai ir greitai, ne paslaptis, kad pernelyg dažnai į prašymą paprasčiausiai neatsakoma ar jis nagrinėjamas nepateisinamai ilgai.

Situacija šiek tiek pagerėjo dėl 2000 m. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 5 straipsnio 4 dalies nuostatos, pagal kurią prašomoji valstybė narė, žinodama, kad negalės įvykdyti prašymo per prašyme nustatytą terminą, turi kreiptis į prašančiąją instituciją nurodydama, kiek apytikriai laiko jai prireiks prašymui įvykdyti. Tačiau ir šioje dalyje privalomos taisyklės dėl procedūros trukmės nebuvo.

Tačiau Pamatiniame sprendime dėl EĮO pasiūlyti aiškūs terminai, t. y. 30 dienų – sprendimui dėl EĮO pripažinimo priimti ir 30 dienų – pačios priemonės vykdymui, nors numatyta galimybė nukrypti nuo šių taisyklių (15 straipsnis). Požiūris, kurio laikomasi šiame pasiūlyme, iš dalies grindžiamas šiuo sprendimu.

Tačiau pasiūlymo nuostatomis padėtis turėtų akivaizdžiai pagerėti numačius naują principą, pagal kurį „sprendimas dėl tyrimo priemonės pripažinimo ar vykdymo turėtų būti priimamas ir tyrimo priemonė turėtų būti vykdoma taip pat sparčiai ir teikiant tokį pat prioritetą, kaip ir panašioje nacionalinėje byloje“. Jei šio principo bus laikomasi, turėtų būti išvengta daugumos dabartinių vėlavimų, o tai yra būtina siekiant užtikrinti bendrą laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę. Šiam principui suteikiamas 11 straipsnio 1 dalyje nurodytos teisinės prievolės pobūdis ir jis tampa šios nuostatos dėl pripažinimo ir vykdymo terminų pagrindu. Numatytos kitos taisyklės papildo šį principą.

Šios taisyklės apima konkrečius terminus, tačiau 11 straipsnio 2 dalyje aiškiai nurodyta, kad vykdančioji institucija turėtų stengtis įvykdyti ETO net per trumpesnę terminą, jei to reikalaujama ETO. Be to, šioje dalyje aiškiai numatyta, jog išduodančioji institucija gali nurodyti, kad priemonė turi būti įvykdyta konkrečią dieną. Tai gali būti naudinga tuo atveju, kai, pavyzdžiui, patalpų krata turi būti vykdoma tuo pat metu keliose vietose.

11 straipsnio 3 dalyje paliekamas 30 dienų terminas, kuris jau nustatytas Pamatiniame sprendime dėl EĮO (15 straipsnio 2 dalis), sprendimui dėl ETO vykdyti ar pripažinti. 11 straipsnio 5 dalyje numatytas tam tikras lankstumas, kaip ir Pamatiniame sprendime dėl EĮO, suteikiant galimybę atidėti sprendimą, tačiau ši nuostata yra griežtesnė negu Pamatiniame sprendime dėl EĮO, kadangi nustatyta, kad šis sprendimas turi būti priimtas bet kuriuo atveju per 60 dienų, tuo tarpu kai ankstesniame dokumente terminas nebuvo nustatytas.

11 straipsnio 4 dalyje taip pat paliekamas priemonės vykdymo terminas. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad taikymo sritis yra gerokai platesnė (EĮO apėmė tik išankstinius įrodymus), Pamatiniame sprendime dėl EĮO nustatytas 60 dienų terminas šiame pasiūlyme pratęsiamas iki 90 dienų. Be to, numatyta galimybė be apribojimų pratęsti šį laikotarpį. Nors sprendimui priimti ar ETO vykdyti turi būti paliekama 30–60 dienų, ir nors turėtų būti galima priemonę įvykdyti per 3 mėnesius, atsižvelgiant į plačią ETO taikymo tyrimo priemonėms sritį būtina suteikti daugiau lankstumo.

12 straipsnis. Įrodymų perdavimas

Pasiūlymo 12 straipsnis dėl įrodymų perdavimo grindžiamas Pamatinio sprendimo dėl EĮO 15 straipsnio 5 ir 6 dalimis. Surinkti įrodymai be nederamo delsimo turi būti perduoti išduodančiajai institucijai, o vykdančioji institucija gali reikalauti įrodymus grąžinti vykdančiajai valstybei, kai jie nebereikalingi išduodančiajai valstybei. 12 straipsnio 1 dalyje aiškiai nurodyta, jog išduodančioji institucija gali reikalauti, kad įrodymai būtų nedelsiant perduoti institucijoms, kurios dalyvauja vykdančios ETO. Vykdančioji institucija privalo laikytis šio reikalavimo, jeigu tai yra įmanoma pagal jos nacionalinę teisę.

13 straipsnis. Teisių gynimo priemonės

13 straipsnyje nustatyta, kad suinteresuotosios šalys turi galimybę pagal nacionalinę teisę naudotis teisių gynimo priemonėmis. Atsižvelgiant į tai, kad šiame pasiūlyme numatyta bendra sistema ir neišskiriamos tyrimo priemonių rūšys, šiame pasiūlyme nėra tikslinga nustatyti vieną bendrą teisių gynimo priemonių sistemą. Tačiau pagal abipusio pripažinimo principą būtina užkirsti kelią tam, kad skundai dėl ETO išdavimo būtų iš esmės nagrinėjami tik pateikus ieškinį vykdančiosios valstybės teisme.

14 straipsnis. Pripažinimo arba vykdymo atidėjimo pagrindai

14 straipsnyje pateikta dokumentuose dėl abipusio pripažinimo vartojama standartinė formuluotė, pagal kurią galima atidėti ETO pripažinimą arba vykdymą. Toks atidėjimas yra galimas tuomet, kai vykdant ETO būtų pakenkta vykstančiam baudžiamajam tyrimui ar baudžiamajam persekiojimui arba kai atitinkami įrodymai jau naudojami kitame baudžiamajame procese. Atidėjimo terminas turi būti kuo trumpesnis.

15 straipsnis. Pareiga informuoti

Šiuo pasiūlymu turi būti siekiama užtikrinti reikiamą procedūros supaprastinimo (t. y. išvengti bereikalingų administracinių veiksmų) ir išduodančiosios institucijos pateikiamos atitinkamos informacijos apie vykdančiojoje valstybėje atliekamos procedūros padėtį pusiausvyrą.

15 straipsnio 1 dalimi užtikrinama, kad išduodančiajai institucijai per savaitę nuo ETO gavimo bus pateikta pagrindinė informacija apie vykdančiąją instituciją, kuri yra atsakinga už procedūrą. Tokia informacija bus patvirtinta, kad ETO yra gautas ir kad procedūra vyksta. Be to, ji suteiks galimybę išduodančiajai institucijai tiesiogiai kreiptis į vykdančiąją instituciją, pavyzdžiui, siekiant papildyti ETO papildomomis priemonėmis, kurios turi būti įvykdytos, arba pateikti papildomos informacijos.

15 straipsnio 2 dalyje numatytos kitos vykdančiosios institucijos pareigos teikti informaciją išduodančiajai institucijai visą procedūros vykdymo laiką. Tai apima informaciją apie tai, kad ETO yra nevisiškai ar akivaizdžiai neteisingai užpildytas, kad gali būti tikslinga pateikti papildomų paklausimų, kad negali būti laikomasi formalumų ar procedūrų, kurių laikytis prašo išduodančioji institucija, arba kad ETO vykdyti atsisakyta arba jo vykdymas atidėtas.

16 ir 17 straipsniai. Atsakomybė, susijusi su pareigūnais

Nustatyti keli atvejai, kai išduodančiosios valstybės pareigūnai gali būti vykdančiojoje valstybėje ETO vykdymo metu. 8 straipsnio 3 dalyje aiškiai numatyta tokio buvimo galimybė, tačiau toks buvimas taip pat galimas, pavyzdžiui, vykdant slaptas operacijas ar kontroliuojamąjį gabenimą. Todėl būtina laikytis taisyklių, susijusių su civiline ir baudžiamąja atsakomybe. 16 ir 17 straipsniai grindžiami 2000 m. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 15 ir 16 straipsniais, kurie grindžiami 1990 m. Šengeno konvencijos 42 ir 43 straipsniais.

16 straipsnyje kalbama apie nusikalstamą veiką, įvykdytą prieš išduodančiosios valstybės pareigūnus arba jų įvykdytą nusikalstamą veiką, ir šiame straipsnyje tokie pareigūnai prilyginami vykdančiosios valstybės pareigūnams.

Civilinė atsakomybė reglamentuojama 17 straipsniu. Kaip nurodyta Aiškinamajame pranešime pagal 2000 m. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 16 straipsnį, *šio straipsnio tikslas – nustatyti civilinių ieškinių, kurie gali būti pateikti dėl vienos valstybės narės pareigūnų vykdomų operacijų kitos valstybės narės teritorijoje, patenkinimo tvarką (...). Pagrindinė taikoma taisyklė yra ta, kad valstybė narė yra atsakinga už atitinkamų operacijų metu jos pareigūnų padarytą žalą. Tačiau valstybė narė, kurios teritorijoje buvo padaryta žala, pirmiausia privalo atlyginti tokią žalą tokiomis pačiomis sąlygomis, kuriomis atlygintų savo pareigūnų padarytą žalą. Tokiu atveju kita valstybė narė privalo padengti visas kompensacijos, kuri buvo sumokėta nukentėjusiems ar jų vardu turintiems teisę ją gauti asmenims, išlaidas. Jeigu išlaidos padengiamos ir patenkinami reikalavimai, kuriuos ji gali pateikti trečiosioms šalims, pavyzdžiui, operacijas vykdžiusiems pareigūnams, valstybė narė, kurios teritorijoje buvo padaryta žala, nebegali reikalauti atlyginti žalą.*

18 straipsnis. Konfidencialumas

Daugelyje ETO bus pateikta informacija, kuri turi būti apsaugota siekiant užtikrinti tyrimo apsaugą. Tas pats taikytina informacijai, kuri turi būti perduota kaip įrodymų, surinktų vykdant ETO, dalis. 18 straipsnio 1–3 dalys suformuluotos remiantis 1990 m. lapkričio 8 d. Konvencijos dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo 33 straipsniu. Jose

nustatyta valstybių narių pareiga imtis būtinų priemonių siekiant užtikrinti, kad išduodančioji ir vykdančioji institucijos išsaugotų informacijos konfidencialumą ir informuotų viena kitą tais atvejais, kai konfidencialumo reikalavimai negali būti visiškai įvykdyti.

18 straipsnio 4 dalis grindžiama 2001 m. Protokolo prie Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 4 straipsniu. Joje konkrečiai nagrinėjamas ETO, išduotas siekiant gauti banko informaciją (žr. 23–25 straipsnius). 18 straipsnio 4 dalimi valstybės narės įpareigojamos imtis būtinų priemonių siekiant užtikrinti, kad bankai neatskleistų banko klientui ar kitiems tretiesiems asmenims informacijos apie tai, jog vyksta tyrimas.

IV skyrius. Konkrečios nuostatos, susijusios su tam tikromis tyrimo priemonėmis

Šiuo dokumentu nustatoma viena bendra įrodymų gavimo sistema. Tačiau kai kurių rūšių tyrimo priemonėms, kurios turėtų būti įtrauktos į ETO, reikia papildomų taisyklių. Dauguma šių priemonių nagrinėjamos įvairiuose 2000 m. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose ir 2001 m. Protokolo prie Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose straipsniuose. Šiais straipsniais remtasi rengiant šį naują dokumentą. Įtraukiant šias taisykles į šį dokumentą daugiausia siekiama suteikti išsamesnės informacijos, negu jos suteikiama bendros sistemos atveju. Kai kurios nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo bendros sistemos, taip pat pateikiamos kaip papildomi atsisakymo pagrindai.

19 straipsnis. Laikinas asmenų, kuriems taikomas kardomasis kalinimas, perdavimas išduodančiajai valstybei tyrimo tikslais

19 straipsnyje nagrinėjamas atvejis, kai išduodančioji institucija prašo užtikrinti asmens, kuriam taikomas kardomasis kalinimas vykdančiojoje valstybėje, buvimą išduodančiojoje valstybėje. Šis atvejis nagrinėjamas 1959 m. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 11 straipsnyje. Nors 1959 m. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 11 straipsnis yra tos Konvencijos III skyriaus, kuris yra netiesiogiai susijęs su įrodymų rinkimo klausimu, dalis, ši perdavimo forma yra numatyta dokumente dėl ETO, kadangi sprendimas dėl perdavimo priimamas siekiant sudaryti sąlygas tyrimo priemonę vykdyti vėliau. Tikslas – užtikrinti, kad asmuo galės dalyvauti išduodančiojoje valstybėje vykdomoje apklausoje.

19 straipsnio 2 dalyje numatyti nepripažinimo pagrindai, kurie papildo 10 straipsnyje išdėstytus ETO bendrai sistemai numatytus pagrindus. Remiantis 1959 m. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 11 straipsniu papildomi pagrindai yra šie: asmuo, kuriam taikomas kardomasis kalinimas, nesutinka, jo buvimas Šalies, į kurią kreipiamasi, teritorijoje vykstančiame baudžiamajame procese yra būtinas ir dėl perdavimo gali būti prailgintas jo kalinimo laikotarpis.

19 straipsnio 3–8 dalių nereikia specialiai aiškinti. 19 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad su perdavimu susijusias išlaidas padengia išduodančioji valstybė, kaip jau numatyta 1959 m. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 20 straipsnyje.

20 straipsnis. Laikinas asmenų, kuriems taikomas kardomasis kalinimas, perdavimas vykdančiajai valstybei tyrimo tikslais

20 straipsnis, kuris grindžiamas 2000 m. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 9 straipsniu, taip pat yra susijęs su asmens, kuriam taikomas kardomasis kalinimas, perdavimu. Tačiau 19 straipsnis taikomas tais atvejais, kai asmeniui taikomas kardomasis kalinimas vykdančiojoje valstybėje ir jis turi būti perduotas išduodančiojoje valstybėje, o 20 straipsnis – tais atvejais, kai asmeniui taikomas kardomasis kalinimas išduodančiojoje valstybėje ir jis turi būti perduotas vykdančiajai valstybei. Toks perdavimas gali būti reikalingas, pavyzdžiui, siekiant atgabenti įtariamąjį į nusikaltimo vietą (tais atvejais, kai nusikalstama veika įvykdyta vykdančiojoje valstybėje).

20 straipsnio 2 dalyje numatyti nepripažinimo pagrindai, grindžiami 2000 m. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 9 straipsniu, kurie papildo 10 straipsnyje išdėstytus ETO bendrai sistemai numatytus pagrindus. Pirmas papildomas pagrindas yra tas, kad kai kuriose valstybėse narėse svarbu gauti išankstinį atitinkamo asmens sutikimą. Antras papildomas pagrindas yra tas, kad atitinkamos institucijos nėra susitarusios dėl laikino perdavimo tvarkos.

20 straipsnio 3 ir 4 dalyse nagrinėjamas asmens, kuris turi būti perduotas, sutikimo klausimas. Šiame dokumente, kaip ir 2000 m. Konvencijoje dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose, numatyta, kad dėl reikalavimo gauti sutikimą turi būti nuspręsta pagal atitinkamų valstybių narių nacionalinę teisę. Kiekviena valstybė narė gali nurodyti, kad toks reikalavimas gauti sutikimą bus taikomas visuomet arba tam tikromis aplinkybėmis. 28 straipsnio 1 dalies d punkte numatyta pareiga apie šį reikalavimą arba šias aplinkybes pranešti Komisijai, kad išduodančioji valstybė apie tai žinotų prieš išduodama ETO.

20 straipsnio 5 dalies išsamiau aiškinti nereikia.

20 straipsnio 6 dalyje pakartojamas 19 straipsnio 9 dalyje nustatytas principas, tačiau atsižvelgiant į tai, kad šiuo atveju asmuo sulaikomas vykdančiojoje valstybėje, joje patikslinama, kad išlaidos, kurias padengia išduodančioji valstybė, kurios apima, pavyzdžiui, asmens transportavimą, neapima išlaidų, susijusių su asmens įkalinimu vykdančiojoje valstybėje.

21 straipsnis. Apklausą naudojant vaizdo konferenciją

21 straipsnis grindžiamas 2000 m. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 10 straipsniu ir toliau pateikti paaiškinimai yra taip pat iš esmės paimti iš šios Konvencijos aiškinamojo pranešimo.

Tame pranešime paaiškinta, jog naujų technologijų plėtojimas sudarė sąlygas tam, kad vienoje šalyje esantis asmuo galėtų bendrauti su kitoje šalyje esančiu asmeniu naudodamiesi tiesioginiu vaizdo ryšiu. 21 straipsniu sukuriama šios procedūros naudojimo pagrindas ir sudaromos palankesnės sąlygos jos naudojimui siekiant pašalinti sunkumus baudžiamųjų bylų atveju, kai asmuo yra vienoje valstybėje narėje ir jo dalyvavimas kitoje valstybėje narėje vykdomoje apklausoje nepageidaujamas ar neįmanomas. Iš esmės šis straipsnis taikomas ekspertų ir liudytojų apklausoms, tačiau 21 straipsnio 9 dalyje išdėstytomis konkrečiomis aplinkybėmis gali būti taikomas ir kaltinamųjų apklausoms.

21 straipsnio 1 dalyje aiškiai nurodyta, kad ETO gali būti išduotas išduodančiojoje valstybėje siekiant naudotis vaizdo konferencija asmens, kuris yra vykdančiojoje valstybėje, apklausai atlikti. Aplinkybės, kuriomis toks ETO gali būti išduotas, yra šios: išduodančioji institucija prašo, kad atitinkamas asmuo būtų apklaustas kaip liudytojas ar ekspertas ir kad nepageidautina arba neįmanoma, kad jis vyktų į tą valstybę dalyvauti apklausoje. Žodis „nepageidautina“ galėtų būti vartojamas, pavyzdžiui, tais atvejais, kai liudytojas yra labai jaunas, labai senas arba blogos sveikatos; žodis „neįmanoma“ galėtų būti vartojamas tais atvejais, kai liudytojui grėstų rimtas pavojus, jeigu jis atvyktų į išduodančiąją valstybę.

Iš esmės vykdyti ETO yra privaloma, tačiau, kaip numatyta 2000 m. Konvencijoje dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose, gali būti atsisakyta jį vykdyti, jeigu tai prieštarauja vykdančiosios valstybės pagrindiniams teisės principams. Tai yra papildomas nepripažinimo pagrindas, palyginti su 10 straipsnio 1 dalyje numatytais pagrindais, kurie yra ETO standartinės sistemos dalis (21 straipsnio 2 dalis). Šiame kontekste nuoroda į „pagrindinius teisės principus“ reiškia, kad atsisakyti vykdyti ETO negalima vien tik todėl, kad liudytojų ir ekspertų apklausa naudojant vaizdo konferenciją nenumatyta vykdančiosios valstybės teisės aktuose, arba todėl, kad nebūtų įvykdyta viena ar daugiau išsamių apklausos naudojant vaizdo konferenciją sąlygų pagal nacionalinės teisės aktus (žr. 2000 m. Konvencijoje dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose aiškinamąjį pranešimą).

Be to, 21 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad atsisakymas vykdyti gali būti pateiktas tuomet, jei vykdančioji valstybė neturi techninių priemonių vaizdo konferencijai surengti, tačiau 21 straipsnio 3 dalyje aiškiai nurodyta, kad tokias priemones gali suteikti išduodančioji valstybė.

Pagal 21 straipsnio 4 dalį pareiga konsultuotis su išduodančiąja institucija, numatyta 10 straipsnio 2 dalyje, taikoma tais atvejais, kai vykdančioji institucija ketina pasinaudoti vienu iš šių papildomų pagrindų, susijusių su pagrindiniais teisės principais, arba techninių priemonių trūkumu.

Apklausa naudojant vaizdo konferenciją grindžiama tuo, kad neįmanoma arba nepageidautina, kad liudytojas ar ekspertas dalyvautų asmeniškai (21 straipsnio 1 dalis). ETO turi būti paaiškintos to priežastys. Tačiau išduodančioji valstybė gali pati savo ruožtu įvertinti atitinkamas aplinkybes (21 straipsnio 5 dalis).

Taisyklės, kurių turi būti laikomasi tais atvejais, kai apklausa vykdoma naudojant vaizdo konferenciją, išdėstytos 21 straipsnio 6 dalyje.

- Visų pirma a punkte numatytas vykdančiosios valstybės teisminės institucijos dalyvavimas ir prireikus jos įsikišimas siekiant užtikrinti, *inter alia*, kad apklausos metu nebūtų prieštaraujama pagrindiniams tos valstybės narės teisės principams.
- Pagal b punktą atitinkamos kompetentingos institucijos prireikus turi susitarti dėl apklausiamo asmens apsaugos užtikrinimo priemonių. Jos gali apimti išduodančiosios valstybės priimtų teisės aktų dėl apklausiamų asmenų apsaugos taikymą.
- C punkte nurodyta, kad apklausas turi tiesiogiai vykdyti arba joms vadovauti išduodančiosios valstybės teisminės institucijos pagal tos valstybės įstatymus.

- Nepažeidžiant e punkto, asmeniui, kuris turi būti apklaustas naudojant vaizdo konferenciją, turi būti suteikta ne mažiau teisių, negu būtų suteikta tuo atveju, jei jis dalyvautų išduodančiojoje valstybėje vykdomoje apklausoje.
- Be to, d punkte reikalaujama, kad vykdančioji institucija užtikrintų, kad prireikus ir išduodančiosios valstybės narės ar atitinkamo asmens prašymu apklausiamam asmeniui talkintų vertėjas žodžiu.
- To asmens atžvilgiu e punkte numatyta apsaugos sąlyga, pagal kurią apklausiamas asmuo gali pasinaudoti pagal vykdančiosios ar išduodančiosios valstybės įstatymus jam suteikiama teise atsisakyti duoti parodymus. Tais atvejais, kai prašoma suteikti tokią teisę, sprendimą turi priimti apklausą vykdanči teisminė institucija, jeigu vykdančiosios valstybės teisminė institucija imasi reikiamų priemonių, kad apklausa būtų vykdoma laikantis pagrindinių jos teisės principų. Atitinkamos teisminės institucijos turėtų konsultuotis tarpusavyje dėl teisės atsisakyti duoti parodymus apklausos metu.

21 straipsnio 7 dalyje numatyta, kad vykdančiosios valstybės teisminė institucija turi parengti apklausos naudojant vaizdo konferenciją protokolą ir pateikti jį išduodančiajai valstybei. Minėtoje dalyje išdėstyti punktai, kurie turi būti įtraukti į protokolą. Jie nėra susiję su apklausos turiniu. Tačiau pažymėtina, kad, atsižvelgdamos į poreikį užtikrinti atitinkamų asmenų, įskaitant kitus, išskyrus apklausiamą asmenį, vykdančiojoje valstybėje vykdomoje apklausoje dalyvaujančius asmenis, apsaugą, atitinkamos valstybės narės pagal jų nacionalinės teisės aktus gali susitarti dėl specialios tvarkos, taikytinos protokolui. Pagal tokį susitarimą galėtų būti taip, kad, pavyzdžiui, tam tikrų asmenų, dalyvavusių vykdančiojoje valstybėje vykdytoje apklausoje, pavardės nebūtų įrašytos į protokolą, tačiau prireikus turėtų būti nurodytos jų pareigos.

Atsižvelgiant į tai, kad gali būti patirta nemažai išlaidų, 21 straipsnio 8 dalyje nustatyta taisyklė, kad išduodančioji valstybė kompensuoja vykdančiajai valstybei tam tikras išlaidas, susijusias su apklausa, atlikta naudojant vaizdo konferenciją. Tačiau vykdančioji valstybė gali pati savo ruožtu nuspręsti atsisakyti tokios kompensacijos ar jos dalies.

21 straipsnio 9 dalyje numatyta, kad jei apklausos, vykdomos naudojant vaizdo konferenciją, metu asmuo atsisako duoti parodymus arba duoda melagingus parodymus, vykdančioji valstybė privalo elgtis su tuo asmeniu taip, lyg apklausa būtų vykusi laikantis jos nacionalinių procedūrų. Tokią išvadą galima daryti remiantis tuo, kad prievolė duoti parodymus vaizdo konferencijos metu pagal šią dalį atsiranda pagal vykdančiosios valstybės teisės aktus. Šia dalimi visų pirma siekiama užtikrinti, kad liudytojas prievolės duoti parodymus nevykdymo atveju atsako už savo elgesio padarinius, panašiai, kaip būtų jo valstybėje, kai vaizdo konferencija nėra naudojama. Iškilus 9 dalyje minėtiems sunkumams išduodančioji ir vykdančioji institucijos gali tarpusavyje palaikyti ryšį spręsdamos šios dalies taikymo klausimą. Iš esmės tai reikš, kad apklausą vykdančios išduodančiosios valstybės institucija turi kuo greičiau pateikti vykdančiajai institucijai informaciją, kuri būtina siekiant sudaryti sąlygas pastarajai imtis reikiamų priemonių liudytojo ar eksperto atžvilgiu.

Pagal 21 straipsnio 10 dalį valstybėms narėms leidžiama išplėsti šio straipsnio taikymo sritį įtraukiant apklausas, vykdomas naudojant vaizdo konferenciją, kuriose dalyvauja kaltinamieji. Pagal 2000 m. Konvenciją dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose tokia galimybė buvo numatyta tik paliekant visišką veikimo laisvę valstybėms narėms. Neprivaloma nuostata būtų nesuderinama su esamu pasiūlymu. Tačiau lankstumas užtikrinamas numatant papildomus atsisakymo pagrindus, susijusius su tais atvejais, kai kaltinamasis nesutinka būti apklaustas naudojant vaizdo konferenciją, ir atvejais, kai ETO vykdymas prieštarauja vykdančiosios valstybės teisės aktams.

22 straipsnis. Apklausa naudojant telefoninę konferenciją

22 straipsnis grindžiamas 2000 m. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 11 straipsniu. Pranešime aiškinama, kad apklausos naudojant telefoninę konferenciją yra dar viena sritis, kurioje telekomunikacijų priemonės gali būti naudojamos teikiant savitarpio pagalbą. Tokios apklausos gali būti ypač naudingos tais atvejais, kai, pavyzdžiui, liudytojo pareiškimas tėra tik formalumas. Be to, jos gali būti surengtos ir vykdomos gana lengvai ir nepatiriant didelių išlaidų. Šiame straipsnyje nustatoma tvarka, kurios tarpusavyje

turi laikytis valstybės narės prašymų, susijusių su apklausomis naudojant telefoninę konferenciją, atvejais. Tačiau pažymėtina, kad 22 straipsnio nuostatomis nesiekama sumenkinti kai kuriose valstybėse narėse taikomos praktikos, kai asmuo apklausiamas kaip liudytojas telefonu iš užsienio, galbūt konsulinės įstaigos patalpose, be valstybės narės, kurioje jis yra, pagalbos.

22 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad ETO gali būti išduotas siekiant surengti apklausą naudojant telefoninę konferenciją, kai asmuo, kurį valstybės narės teisminės institucijos turi apklausti kaip liudytoją ar ekspertą, yra kitoje valstybėje narėje.

22 straipsnio 2 dalyje nustatyti du atsisakymo pagrindai, papildantys 10 straipsnio 1 dalyje nurodytus pagrindus. ETO, išduotą siekiant surengti telefoninę konferenciją, vykdyti gali būti atsisakyta, jei telefoninės konferencijos naudojimas prieštarauja vykdančiosios valstybės pagrindiniams teisės principams ir jei liudytojas ar ekspertas nesutinka, kad apklausa vyktų tokiu būdu. Pagal 4 dalį vykdančioji valstybė narė gali reikalauti (kiek tai susiję su praktinėmis su apklausa susijusiomis priemonėmis), kad 21 straipsnio 6 ir 9 dalių nuostatos apklausai būtų taikomos tokiu mastu, kokiu jos yra taikytinos. 21 straipsnio 8 dalis taikoma automatiškai, jei valstybės narės nesusitaria kitaip.

23 straipsnis. Informacija apie banko sąskaitas

23–25 straipsniai grindžiami 2001 m. Protokolo prie Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 1–3 straipsniais dėl bankų turimos informacijos. Kiekvienas straipsnis skirtas vienai iš šių trijų priemonių: informacijos apie banko sąskaitas gavimui (23 straipsnis), informacijos apie praeityje įvykdytus banko sandorius gavimui (24 straipsnis) ir nuolatinei ateityje vykdytinų banko sandorių stebėsenai (25 straipsnis). Toliau pateikti paaiškinimai taip pat iš esmės paimti iš 2001 m. Protokolo prie Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose aiškinamojo pranešimo.

23 straipsnyje reglamentuojami ETO, išduodami siekiant gauti informaciją, susijusią su banko sąskaitomis, kurias turi arba kontroliuoja fizinis ar juridinis asmuo. 23 straipsnio 2 dalyje nustatyta pareiga apima tiek, kad būtų įmanoma atsekti banko sąskaitas visoje vykdančiosios valstybės teritorijoje. Šioje dalyje nenustatoma pareiga valstybėms narėms sukurti centralizuotą banko sąskaitų registrą, o kiekvienai valstybei narei paliekama apsispręsti, koku būdu veiksmingai laikytis šios nuostatos. Jeigu vykdančiajai institucijai pavyksta atsekti kokias nors banko sąskaitas savo teritorijoje, ji privalo pateikti išduodančiajai valstybei banko sąskaitų numerius ir visus jų duomenis.

23 straipsnis taikomas informacijai apie banko sąskaitas tik tuo atveju, kai tas banko sąskaitas turi arba kontroliuoja fizinis ar juridinis asmuo, kurio atžvilgiu atliekamas baudžiamasis tyrimas. Be to, tam tikromis sąlygomis, šis straipsnis taikomas sąskaitoms, dėl kurių toks asmuo turi įgaliojimą (23 straipsnio 3 dalis).

Sąskaitos, kurias kontroliuoja asmuo, kurio atžvilgiu atliekamas tyrimas, apima sąskaitas, kurių tikrasis savininkas yra tas asmuo, ir tai taikoma nepriklausomai nuo to, ar šias sąskaitas turi fizinis asmuo, juridinis asmuo ar organas, veikiantys kaip patikos fondai arba kitos priemonės, skirtos administruoti specialios paskirties fondus, kuriuos įsteigusiu subjektų ar jų naudos gavėjų tapatybė yra nežinoma, arba jų vardu. Tikrojo savininko sąvoka apibrėžta 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui ¹ 3 straipsnio 6 dalyje.

Sąskaitos, dėl kurių asmuo, kurio atžvilgiu vykdomi procesiniai veiksmai, turi įgaliojimą, iš esmės patenka į to asmens „kontroliuojamų“ sąskaitų sąvoką, tačiau tokių sąskaitų atžvilgiu taikoma speciali nuostata (23 straipsnio 3 dalis). Šis straipsnis nėra joms taikomas automatiškai. Kad šis straipsnis būtų joms taikomas, tokia informacija turi būti konkrečiai nurodyta išduodančiosios institucijos ETO. Be to, tam reikia, kad tokia informacija galėtų būti pateikta per pagrįstą laiką. Tokia formuluotė reiškia, kad vykdančioji institucija privalo ne bet kokia kaina stengtis, kad ir kaip brangu bebūtų ir kiek laiko beužimtų, surinkti informaciją, o dėti pastangas išteklių atžvilgiu, proporcingas atvejo svarbai bei skubumui. Vykdančioji institucija galės įvertinti padėtį, remdamasi

¹ OL L 309, 2005 11 25, p. 15.

informacija, kurią išduodančioji institucija privalo suteikti pagal 23 straipsnio 6 dalį. Viena iš šių apribojimų priežasčių – ta, kad su informacija, susijusia su įgaliojimu, dažnai yra sudėtingiau susipažinti, net jeigu ją „turi bankas“. Pavyzdžiui, gali būti taip, kad nėra galimybės rasti tokia informaciją per banko centrinio biuro kompiuterių sistemą, o jos reikia ieškoti banko vietos biuruose. Kai kuriais atvejais ieškoma informacija gali būti tik ne kompiuterinėse bylose.

23 straipsnio 4 dalyje paaiškinta, kad pareiga suteikti informaciją taikoma tik tokiu mastu, koku tą informaciją sąskaitą tvarkantis bankas turi. Atitinkamai, pasiūlymu nenustatoma jokių naujų pareigų valstybėms narėms arba bankams išsaugoti su banko sąskaitomis susijusią informaciją.

23 straipsnio 5 dalyje, remiantis 2001 m. Protokolo prie Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 1 straipsnyje nustatyto apribojimu, suteikiama galimybė atsisakyti vykdyti ETO, jeigu nusikaltimo, kurio atžvilgiu jis išduotas, nėra šioje nuostatoje išvardytų kategorijų sąrašė.

23 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad išduodančioji institucija ETO turi nurodyti konkrečią informaciją. Tuo siekiama, kad ETO, kai įmanoma, būtų taikomi tik tam tikriems bankams ir (arba) sąskaitoms, bei kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos ETO vykdymui. Šia nuostata nustatoma pareiga išduodančiajai institucijai kruopščiai apsvarstyti, ar ta informacija „gali būti itin vertinga tiriant nusikaltimą“, ir aiškiai tai nurodyti ETO bei kruopščiai apsvarstyti, kuriai valstybei narei ar valstybėms narėms ji turėtų siųsti ETO. Ši dalis reiškia, kad išduodančioji institucija negali naudoti šios priemonės kaip būdo „sužvejoti“ informacijos iš bet kurios valstybės narės (ar jų visų), o ji privalo ETO skirti valstybei narei, kuri gali turėti galimybę suteikti prašomą informaciją. Tačiau pagal šią nuostatą vykdančioji institucija negali kelti klausimo, ar prašoma informacija gali būti itin vertinga tiriant atitinkamą nusikaltimą, kaip nustatyta šios dalies pirmoje įtraukoje.

ETO taip pat turėtų būti nurodyta informacija, susijusi su bankais, kuriuose, kaip manoma, gali būti atitinkamos sąskaitos, jeigu tokios informacijos turima. Iš to darytina išvada, kad išduodančioji institucija turėtų pasistengti, kad ETO būtų taikomas tik tam tikroms banko sąskaitų rūšims ir (arba) sąskaitoms, esančioms tik tam tikruose bankuose. Tai sudarys galimybę vykdančiajai institucijai atitinkamai apriboti ETO vykdymą. Išduodančioji institucija taip pat turi pateikti vykdančiajai institucijai bet kokią kitą informaciją, kuri gali padėti vykdyti ETO.

24 straipsnis. Informacija apie banko sandorius

24 straipsnis skirtas ETO, išduodamiems siekiant gauti informaciją, susijusią su banko sąskaitomis arba praeityje įvykdytais banko sandoriais. Jis grindžiamas 2001 m. Protokolo prie Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 2 straipsniu. 23 ir 24 straipsniai yra tarpusavyje susiję tuo, kad išduodančioji institucija gali būti gavusi sąskaitos duomenis pasinaudojusi 23 straipsnyje numatyta priemone ir vėliau gali prašyti informacijos apie banko operacijas, įvykdytas toje sąskaitoje. Tačiau ši priemonė yra nepriklausoma ir ją naudoti taip pat gali būti nuspręsta banko sąskaitos, apie kurią išduodančiosios valstybės tyrimą atliekančios institucijos sužinojo kitomis priemonėmis ar kitais kanalais, atžvilgiu.

24 straipsnio 1 dalyje – priešingai nei 23 straipsnyje – nėra pateikiama jokių nuorodų į sąskaitas, susijusias su asmeniu, kurio atžvilgiu atliekamas baudžiamasis tyrimas. Iš to aišku, kad ETO gali apimti sąskaitas, kurias turi tretieji asmenys, taip pat asmenys, kurių pačių atžvilgiu nėra atliekamas joks baudžiamasis tyrimas, tačiau kurių sąskaitos yra, vienaip ar kitaip, susijusios su baudžiamuoju tyrimu. Išduodančioji valstybė ETO turi pagrįsti visas tokias sąsajas. Praktinis pavyzdys – atvejis, kai nekalto ir visiškai apie tai nežinančio asmens banko sąskaita naudojama kaip „transporto priemonė“ tarp dviejų sąskaitų, kurias turi įtariamasis, siekiant supainioti ir nuslėpti sandorį. 24 straipsniu sudaryta galimybė išduodančiajai institucijai gauti informaciją apie visus sandorius į tokią sąskaitą arba iš jos.

Informacija turi būti suteikta apie sandorius, įvykdytus per nurodytą laikotarpį pasinaudojus viena ar daugiau ETO nurodytų sąskaitų. Informacija, kuri turi būti perduota vykdančią ETO, taip pat apima „sąskaitos, iš kurios ar į kurią siunčiama, duomenis“ (24 straipsnio 1 dalis).

Todėl nepakanka to, kad vykdančioji institucija, vykdydama ETO, suteiktų informaciją, kad tam tikrą dieną į sąskaitą/iš jos arba iš kitos sąskaitos/į ją buvo siūsta tam tikra pinigų suma; ji turi suteikti išduodančiajai institucijai ir informaciją, susijusią su sąskaita, iš kurios/į kurią siunčiama, t. y., nurodyti banko sąskaitos numerį ir kitus duomenis, būtinus tam, kad išduodančioji institucija galėtų taikyti ETO tos sąskaitos atžvilgiu. Tokiu būdu išduodančiajai institucijai bus sudaryta galimybė atsekti pinigų judėjimą iš vienos sąskaitos į kitą.

24 straipsnio 2 dalis atitinka 23 straipsnio 2 dalies pirmą sakinį. Žr. pirmiau pateiktą komentarą dėl tos nuostatos.

25 straipsnio 3 dalis atitinka 24 straipsnio 23 dalį. Žr. pirmiau pateiktą komentarą dėl tos nuostatos.

24 straipsnio 4 dalis atitinka 23 straipsnio 6 dalies pirmą įtrauką, tačiau jos formuluotė yra ne tokia griežta, kadangi pagal 24 straipsnį išduoti ETO pagal savo pobūdį yra konkretesni nei išduotieji pagal 23 straipsnį.

25 straipsnis. Banko sandorių stebėseną

Banko sandorių stebėseną, kuri bus vykdoma ateityje – tai priemonė, kuri jau yra nustatyta 2001 m. Protokolo prie Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 3 straipsnyje. Tačiau, kaip paaiškinta šio protokolo aiškinamajame pranešime, „šiuo straipsniu (...) valstybės narės įpareigojamos tik sukurti mechanizmą – valstybės narės turi galėti teikti pagalbą esant prašymui – tačiau paliekama teisė kiekvienai valstybei narei pačiai nuspręsti, ar ir kokiomis sąlygomis pagalba gali būti suteikta konkrečiu atveju“.

Tokia plati veiksmų laisvė neatitinka dabartinių poslinkių teismo bendradarbiavimo srityje ES, ypač taikant tarpusavio pripažinimo principą. Todėl šio pasiūlymo 25 straipsnis, nors ir itin daug pagrįstas 2001 m. Protokolo prie Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 3 straipsniu, šiek tiek nuo jo skiriasi.

Tačiau atsižvelgiama į šios priemonės specifinį pobūdį ir opius niuansus, ir pasiūlyme šiuo atžvilgiu suteikiamas būtinas lankstumas. Šis lankstumas atsispindi ne pačiame 25 straipsnyje, o 27 straipsnyje. Banko sandorių stebėseną – tai priemonė, kuriai reikia rinkti įrodymus realiuoju laiku, nuolat ir tam tikrą laikotarpį, todėl jai taikomas 27 straipsnis, kuriuo suteikiamas lankstumas nustatčius dar vieną konkretų nepripažinimo pagrindą (žr. toliau).

25 straipsnio 1 dalyje numatyta galimybė išduoti ETO siekiant stebėti banko sandorius, kurie bus vykdomi ateityje.

25 straipsnio 2 dalis atitinka 23 straipsnio 2 dalies pirmą sakinį. Žr. pirmiau pateiktą komentarą dėl tos nuostatos.

25 straipsnio 3 dalis atitinka 24 straipsnio 4 dalį.

25 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad dėl praktinės stebėsenos tvarkos susitaria išduodančiosios ir vykdančiosios valstybių kompetentingos institucijos.

26 straipsnis. Kontroliuojamas nelegalių siuntų pristatymas

Kontroliuojamas nelegalių siuntų pristatymas daugiausia naudojamas atliekant tyrimus, susijusius su nusikaltimais, susijusiais su nelegalia prekyba. Siekiama vengti situacijos, kai būtų sustabdytas nelegalių prekių gabentojas (pavyzdžiui, vilkikas, kuriame yra narkotikų), ir palaukti, pavyzdžiui, kol prekės bus pristatytos į galutinę vietą. Tai labai svarbi priemonė, kad būtų išardyta nusikalstama organizacija, o ne vien tik suimtas, pavyzdžiui, vilkiko vairuotojas.

1990 m. Šengeno konvencijos 73 straipsnyje jau buvo reglamentuotas kontroliuojamo nelegalių siuntų pristatymo klausimas, tačiau tik prekybos narkotikais srityje. Šios priemonės naudojimas ir kitų formų nusikalstamumo atvejais reglamentuotas 2000 m. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 12 straipsnyje.

2000 m. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose aiškinamajame pranešime 12 straipsnio atžvilgiu nurodyta: „*Sąvoka „kontroliuojamasis gabenimas“ Konvencijoje nėra konkrečiai apibrėžta ir turėtų būti aiškinama vadovaujantis nacionaline teise ir praktika. Nuostata taikoma, jeigu, pavyzdžiui, nelegali siunta, su atitinkamų valstybių narių pritarimu, buvo perimta ir buvo leista ją toliau gabenti nepalietus jos pirminio turinio arba pašalinus ar pakeitus jį visą ar jo dalį*“.

26 straipsnyje aiškiai numatyta galimybė naudoti ETO siekiant vykdyti kontroliuojamą nelegalių siuntų pristatymą. Bendrosios taisyklės, reglamentuojančios ETO, yra taikomos taip, kad čia nėra būtina įtraukti visą 2000 m. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose 12 straipsnio turinį. Vienintelė taisyklė, kurią reikėjo konkrečiai nurodyti, yra nustatyta 26 straipsnio 2 dalyje ir yra susijusi su tuo, kad operacijai visada vadovauja ir ją kontroliuoja vykdančiosios valstybės kompetentingos institucijos.

27 straipsnis. Tyrimo priemonės, kurioms reikia rinkti įrodymus realiuoju laiku, nuolat ir tam tikrą laikotarpį

27 straipsnis yra vienas iš pagrindinių šio pasiūlymo komponentų ir juo siekiama nustatyti visuotinę, lanksčią bei veiksmingą sistemą.

Jis apima kelias tyrimo priemones, kurioms reikia rinkti įrodymus realiuoju laiku, nuolat ir tam tikrą laikotarpį. Tai yra, pavyzdžiui, telekomunikacijų priemonėmis perduodamos informacijos perėmimas¹, tam tikros vietos ar asmens stebėjimas arba slaptos operacijos. Tai taip pat apima priemones, kurios yra aiškiai nurodytos šiame pasiūlyme, pavyzdžiui, kontroliuojamas nelegalių siuntų pristatymas arba banko sandorių stebėsena.

Šių priemonių naudojimas yra būtinas atliekant daugelį tyrimų, ypač susijusių su organizuotu nusikalstamumu ar terorizmu. Todėl būtina jas reglamentuoti šiame pasiūlyme. Jeigu tai nebūtų padaryta, reikštų, kad teisminės institucijos vis dar susidurtų su skirtingomis sistemomis ir negalėtų į vieną bendrą dokumentą įtraukti visų tyrimo priemonių, kurios, jų nuomone, turi būti vykdomos kitoje valstybėje narėje.

¹ Šis pasiūlymas netaikomas tik labai specifinėms telekomunikacijų priemonėmis perduodamos informacijos perėmimo formoms. Žr. 3 straipsnio 2 dalies b ir c punktuose pateiktus paaiškinimus.

Tačiau šioms priemonėms taip pat būdingi nemaži skirtumai valstybių narių teisės sistemose, turintys svarbios įtakos, kadangi taikant šias priemones reiškia, kad opiu aspektu apribojamos pagrindinės teisės, visų pirma teisė į privatumą. Tai yra taip pat viena iš priežasčių, dėl kurios šios kategorijos priemonėms – savitarpio teisinės pagalbos teisės aktuose – taikoma net mažiau privalomo pobūdžio tvarka nei kitoms priemonėms.

Atsižvelgiant į šiuos argumentus, būtina šias priemones įtraukti į ETO taikymo sritį ir nerealistiška bei netikslinga nustatyti, kad nepripažinimo pagrindai būtų tik pagrindai, numatyti standartinėje ETO sistemoje.

Todėl, siekiant suderinti tai, kad siekiama suteikti lankstumo ir nustatyti plačią taikymo sritį, 27 straipsnyje nustatyta, kad ETO gali būti išduodamas siekiant vykdyti šios rūšies priemones, tačiau taip pat nurodyta, kad jas vykdyti gali būti atsisakyta, jei tokios priemonės nebūtų leidžiama vykdyti panašioje nacionalinėje byloje.

Gali būti taip, kad ateityje prireiks ir bus įmanoma nustatyti griežtesnę šių priemonių sistemą ir siekiant šio tikslo bus galima iš dalies pakeisti ar papildyti ETO reglamentuojantį teisės aktą. Tačiau šis tikslas viršija dabartinio pasiūlymo tikslą.

V skyrius. Baigiamosios nuostatos

28 straipsnis. Pranešimai

28 straipsnyje nustatyta pareiga pranešti Komisijai kelis sprendimus, kurie turi būti priimti įgyvendinant šį teisės aktą (kompetentingų institucijų paskyrimas, kalbos, kurios yra priimtinos ETO atveju, reikalavimas, kad sulaikytas asmuo sutiktų būti perduotas, kaip nurodyta 20 straipsnio 2 dalies a punkte).

29 straipsnis. Ryšys su kitomis sutartimis ir susitarimais

Kaip išsamiai paaiškinta pirmiau ir kaip nurodyta išsamiaame pareiškime, vienas iš pagrindinių šio pasiūlymo tikslų – nustatyti vieną sistemą, taikomą įrodymų rinkimui kitoje valstybėje narėje. Todėl šis pasiūlymas turi pakeisti šiuo metu galiojančias sistemas. Tuo pat metu svarbu pažymėti, kad teisės aktuose, kuriais grindžiamos šios galiojančios sistemos, dažnai nustatytos taisyklės, taikomos platesnei sričiai nei įrodymų rinkimas (žr., pavyzdžiui, nuostatas dėl teismo dokumentų įteikimo 1959 m. Europos konvencijoje dėl savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose). Be to, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta 4 straipsnio 2 dalyje, būtina palikti galioti, nors ir labai ribota dalimi, teisės aktus, kurie yra bendradarbiavimo pagrindas priemonių, kurios išimtinai nepatenka į šio pasiūlymo taikymo sritį, atžvilgiu. Kad būtų galima tęsti bendradarbiavimą šių priemonių ir su įrodymų rinkimų nesusijusių aspektų atžvilgiu, negalima palikti galioti tik kelias šių teisės aktų nuostatas. Pavyzdžiui, svarbu palikti galioti keletą 1959 m. Europos konvencijos dėl savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose straipsnių, kad būtų galima naudotis šia konvencija teismo dokumentų įteikimo atžvilgiu. Siekiant išvengti teisinio vakuomo, geriau nenurodyti, kurie straipsniai paliekami galioti ir kurie pakeičiami. Būtent todėl 29 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šiuo pasiūlymu, kuriame daugiausia dėmesio skirta įrodymų rinkimui, pakeičiamos išvardytų teisės aktų „atitinkamos nuostatos“.

Šis pasiūlymas taip pat pakeis 2003 m. liepos 22 d. Tarybos pamatinį sprendimą 2003/577/TVR dėl turto arba įrodymų arešto aktų vykdymo Europos Sąjungoje (29 straipsnio 2 dalis). Palikus galioti atskirą teisės aktą, kuris, bet koku atveju, praktikoje nėra dažnai naudojamas, atsiranda nereikalingos painiavos. Tačiau Pamatinis sprendimas 2003/577/TVR taikomas ne tik įrodymų arešto aktams, bet ir turto arešto aktams siekiant jų konfiskuoti. Todėl jis neturėtų būti panaikintas visas.

29 straipsnio 3–4 dalys – tai standartinės nuostatos, leidžiančios taikyti teisės aktus, pavyzdžiui, regioninius, kuriais padedama palengvinti ir supaprastinti įrodymų rinkimo procedūras palyginti su šiuo pasiūlymu.

30 straipsnis. Pereinamojo laikotarpio priemonės

Savitarpio pagalbos prašymų vykdymo procedūra gali būti ilga ir niekuomet nebūna atlikta akimirksniu. Todėl būtinos pereinamojo laikotarpio priemonės. Ar taikomas pereinamasis laikotarpis, sprendžiama atsižvelgiant į prašymo gavimo datą. Savitarpio pagalbos prašymai, gauti iki Direktyvos dėl ETO taikymo pradžios, ir toliau bus tvarkomi vadovaujantis savitarpio teisinės pagalbos teisės aktais. Toks pat principas taikomas ir sprendimams areštuoti įrodymus, persiųstiems pagal Pamatinį sprendimą 2003/577/TVR.

31 straipsnis. Perkėlimas į nacionalinę teisę

Šio straipsnio papildomai aiškinti nereikia.

32 straipsnis. Taikymo ataskaita

Šio straipsnio papildomai aiškinti nereikia.

33 straipsnis. Įsigaliojimas

Šio straipsnio papildomai aiškinti nereikia.